Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Lausunto

30.5.2016

EDUSKUNTA
Maa- ja metsätalousvaliokunta

mmv@eduskunta.fi

Asia: U 21/2016 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Yhdysvaltojen välisen kauppa- ja investointikumppanuussopimuksen neuvottelemisesta (*TTIPsopimus*)

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry esittää seuraava:

MTK pitää erittäin tarpeellisena, että EU käy kauppaneuvotteluja. Lähtökohtaisesti kannatamme monenkeskistä neuvotteluprosessia, jossa kaikki WTO:n jäsenmaat pääsevät vaikuttamaan yhteisen kauppapolitiikan perusteisiin. Nairobissa joulukuussa 2015 saatiin aikaan sopimus. Sisältö maatalouden osalta rajoittui vientikilpailun ehtojen määrittämiseen eli käytännössä jäsenmaat sitoutuivat lopettamaan vientituen käytön. Sopimuksen toimeenpanovaihe on alkanut, mutta edistymistä ei ole tapahtunut. WTO:n valmistelussa on nyt tulevien neuvotteluiden sisältökeskustelu, jossa tavoitteena pitää olla EU:lle ja Suomelle tärkeiden uusien aiheiden saaminen neuvotteluiden kohteeksi ja toisaalta keskustella sisäisestä tuesta. Vaikein kysymys on varmasti USA:n uuden maatalouspolitiikan tukijärjestelmän arviointi, koska se on vähentämisvelvoitteen alaista tukea ja niistä tuista halutaan yleisesti päästä eroon.

USA:n kanssa neuvoteltavassa TTIP-sopimuksessa on sama ongelma. EU:n pitää tunnistaa, millainen tukijärjestelmä USA:lla on käytössä ja millaisen kilpailuedun järjestelmä tarjoaa suhteessa EU:n nykyiseen yhteisen maatalouspolitiikan (YMP) tukijärjestelmään. Neuvotteluissa on mm. nostettu esiin tavoite, että sopimuksen myötä USA luopuu pitkien vientiluottojen ja ruoka-avun käytöstä USA:n viennin tukemiseen, jotta yhteisellä markkina-alueella kolmansissa maissa EU voisi olla kilpailukykyinen.

Ruokaketjun kannalta perusongelma on valvontajärjestelmän rakenteen erilaisuus. EU tarkastelee ruokaketjua kokonaisuudessaan pellolta pöytään asti, kun taas USA on kiinnostunut lähtökohtaisesti vain lopputuotteesta ja sen laadusta. Kumpikin järjestelmä tuottaa maailman luokassa laadukasta ja turvallista ruokaa, mutta järjestelmä on erilainen. EU:n varovaisuusperiaatteen ympärille rakentunut järjestelmä luo hyvin erilaisen toimintaympäristön yrityksille kuin USA:n uudistettu ruokaturvallisuuslainsäädäntö. Puuttumatta vielä yksityiskohtiin hallinnon aiheuttama kustannus on luonnollisesti suurempi EU:ssa kuin USA:ssa.

Komission neuvotteluvaltuuksissa keskeinen kysymys on kuluttajien huolet ”consumers’ concern”. EU ei salli elintarviketuotannossa monia USA:ssa laajasti käytettyjä hormoneja, kasvunedistäjiä, raktopaminia, gmo:ita ym. Toisaalta EU lähtee koko ruokaketjun valvonnassa siitä, että lopputuotetta ei tarvitse pintadesinfioida, kuten USA:ssa on yleisesti tapana mm. naudanlihan ja siipikarjanlihan tuotannossa. Komissio on ilmoittanut, että näitä neuvotteluita ei käydä USA:n kanssa. Nämä ovat

kuitenkin USA:lle keskeisiä markkinoillepääsykysymyksiä, ja varmaan ainakin jossain vaiheessa neuvottelua nousevat esiin.

Torjunta-aineet ovat yksi neuvottelun ala ja keskeinen kaupankäynnin tekninen este. Viime päivien keskustelu glyfosaatin ympärillä on lisäämässä EU:lle neuvottelumurheita. Näyttää siltä, että monet päätöksentekijät ovat valmiit uhraamaan Euroopan ruokaturvallisuusviraston EFSA:n tarjoaman tieteellisen perustan poliittisten päämääriensä hyväksi. Samalla vaarannetaan koko eurooppalainen varovaisuusperiaatteen perusta, oma ruokaturvallisuuden tieteellinen tutkimus.

On tietenkin helppo tapa pitää suuri osa gmo-lajikkeista poissa viljelystä EU:ssa, jos glyfosaatin käyttö kielletään. Toisaalta päätös on isku USA:n markkinoillepääsyn ytimeen. Mitä tehdään sitten tuotteille, joiden tuotannossa on käytetty glyfosaattia. Kauppapolitiikassa tavoitteena on hakea tasapainoista kilpailutilannetta yrittäjille, ja tässä kohdassa on mahdollisuus aiheuttaa aivan päinvastainen tilanne. EU:n tuottajille kustannukset nousevat, ja markkinoillemme on tarjolla tuotteita, joita ei saa viljellä ympäristö- tai terveyssyistä EU:ssa.

Helposti syntyy harhakuva, että tullitasojen ero olisi suuri. Sitä se ei ole. Vain herkkien tuotteiden osalta löytyy tullipiikkejä, jotka ovat EU:ssa korkeampia kuin USA:ssa. EU:n tuotanto ei ole kilpailukykyinen USA:n teolliselle elintarviketuotannolle, joten tarvitsemme tuontisuojaa. Pääosa tuontisuojasta rakentuu erilaisista kaupan käynnin teknisistä esteistä, jotka ovat tutkimusten mukaan n. 80 % kokonaistuontisuojasta. Tämä suojaamisjärjestelmä ei ole vain EU:n yksinoikeus. Myös USA käyttää tätä laajasti. Tyypillisiä tällaisia kaupan esteitä ovat: raakamaidon luokitus (grade A), maidon pastörointilämpötilat, torjunta-aineiden jäämät tai mahdollisuus käyttää tuotannossa tai luomukotieläinten lääkintä.

Eläinten hyvinvointi ja toisaalta vähäinen antibioottien käyttö on Pohjoismaissa tuotannon erityisominaisuus. Emme halua olla edistämässä tarjontaa, jonka tuotannossa nämä seikat ovat heikommin hoidettuja. Jo EU:n sisälläkin antibioottien käyttö vaihtelee, mutta tilanne on aivan toinen keskeisillä tuotantoalueilla USA:ssa. USA ei ole säätänyt sataan vuoteen lainsäädäntöä eläinten hyvinvoinnista liittovaltion tasolla ja tukeutuu lähtökohtaisesti yksityisiin merkintöihin tuotteissa. Yksityiset järjestelmät eivät lähtökohtaisesti riitä eurooppalaisessa kuluttajakeskustelussa, vaan kuluttajien kannalta kriittisistä kysymyksistä halutaan lainsäädäntöä, joka ei kuitenkaan koske tuotavia elintarvikkeita.

Maantieteelliset alkuperämerkinnät ovat EU:lle ja erityisesti Välimeren alueelle tärkeä asia eikä sopimusta synny ilman ratkaisua näistä tuotteista. USA ei halua liikkua asiassa.

Alkuperän merkitseminen entistä tarkemmin tuotteisiin on yksi Euroopan parlamentin tavoitteista. Juuri käydyssä äänestyksessä Euroopan parlamentti kannusti kolmivaiheisen merkinnän entistä laajempaa käyttöä EU:ssa. Silloin kuluttajan on helpompi tietää, missä eläin on syntynyt, kasvatettu ja teurastettu. Asian laajentaminen TTIP-neuvotteluihin edellyttää tarkkaa kirjausta myös alkuperäsääntöihin, jotta merkinnät voitaisiin todentaa eikä esim. NAFTA-sopimuksen myötä meksikolainen alkuperä muutu prosessoinnissa USA:ksi.

Säädösyhteistyö on tärkeä asia myös maatalouden näkökulmasta. Tavoitteena on tiedottaa valmisteilla olevasta lainsäädännöstä hyvissä ajoin kauppakumppaneille, jotta tarpeettomilta ristiriidoilta vältyttäisiin. Lähtökohta on hyvä, mutta on myös olemassa riski, että lainsäädännön säätämisen vapauden koetaan supistuvan, kun seurataan, mitä muut ajattelevat meistä ja meidän hankkeistamme. Kilpailutilanteen kannalta erityisesti kolmansien maiden markkinoilla tämä on kuitenkin tärkeä yhteensovittamisen väline.

EU:n käsitteleminen yhtenä alueena on tärkeää ja vähentäisi merkittävästi byrokratiaa. USA:n politiikkana on ollut eriarvoistaa EU:n jäsenmaat, mikä näkyy mm. bse-karanteenin vain osittaisena purkuna. EU:lle on ollut itsestään selvää, että single entity –menettely koskee koko neuvottelukumppanin aluetta.

Julkiset hankinnat ovat olleet EU:lle tärkeä asia. Poliittisen tilanteen takia neuvottelut eivät ole edenneet. On selvää, että työllisyystilanne helposti heikkenee, jos julkisten hankintojen markkinoille päästetään ulkomaisia toimijoita. Pääsy liittovaltion hankintoihin ei saa riittää EU:lle. Avoimuus pitää ulottua myös osavaltioiden kilpailutukseen. USA:lla on voimakas kotimaisuuspreferenssi käytössä, joka koskee myös elintarvikkeita. Ruoka-apu maan sisällä on myös silloin oltava tarkastelun kohteena.

Maatalouden osalta mm. nämä asiat ovat edelleen avoimia ja odottavat neuvottelujen aloittamista. Liikkumatilaa neuvottelulle komissiolla ei juuri ole. TTIP on vain yksi neuvoteltava sopimus, ja koko neuvotteluarsenaalista komissio on valmistelemassa vaikutusarviota ensi syyskuuksi. Menetelmä ei mahdollista tutkimuksen käyttämistä sopimuskohtaiseen arviointiin, vaan se kuvaa vain kokonaisuutta ottaen huomioon sopimusten riippuvuus toisistaan. Mm. hormonien, kasvunedistäjien ym. kuluttajien huolien osalta TTIP linjaa ratkaisumahdollisuuksia myös Mercosur-neuvotteluihin. TTIP-neuvotteluista komissio julkaisi juuri raporttiluonnoksen Trade SIE on Transatlantic Trade and Investment Partnership (TTIP) between the EU and the USA. Raportti sisältää paljon edellä mainittuja kohtia maatalousneuvotteluiden haasteista.

EU:n elintarviketuotanto tarvitsee uusia markkinoita. Tämän hetken markkinatilanteessa on nähtävissä maailmankaupan monet haasteet. Aasiassa kysyntä on laskenut, oma tuotanto on vientiodotusten kannustamana kasvanut ja Venäjä on halunnut vientikielloillaan sekoittaa tilannetta entisestään. Tyynenmeren alueen sopimus TPP luo uusia lisähaasteita EU:n elintarvikeviennille ja osaltaan pakottaa EU:n neuvotteluihin markkina-asemansa säilyttämiseksi. Markkinapainetta EU:n sisällä on purettava, jolloin kauppaneuvottelut ja kaupankäynnin tekniset esteet ovat komission toiminnan keskiössä.

Helsingissä 30.5.2016

MAA- JA METSÄTALOUSTUOTTAJAIN KESKUSLIITTO MTK RY

Juha Ruippo
Johtaja
MTK Brysselin toimisto